

Inhoud

Kafka leeft	9
Waar laat je het...	24
Wild Romance 1978	32
Er heerst grote onzekerheid	34
Kledingadvies	42
Hoop doet leven	46
Kleinkinderen	53
Oppassen	58
Een verloren vriend	61
Armani	66
De onderkant van de achterkant	77
Special effects	88
Mevrouw Stijn, Koningin van de Leesbevordering	93
Buitenleven	100
De nachtegalen van Bloem	107
Lezen en schrijven	109
Theorie	121

Kafka leeft

De vrouw, moeder ook, niet jong meer, zat op de voorste rij van de kleine zaal vol belangstellenden, familie en nieuwsgierigen en luisterde naar de woorden van de dichteres, genomineerd voor de J.C. Bloemprijs:

Ik liep een appel binnen
nieuwe pitachtige kieren
frisse wanden

De vrouw kneep haar ogen dicht tegen het nogal schel binnenvallend zonlicht. Het grote raam achter het spreekgestoelte liet dat licht genadeloos binnen. Hierdoor zag je de sprekers slechts in silhouet.

zong de schil los
kneep de vrucht

Achter het spreekgestoelte zag je de tuin met een lage heg die de afscheiding naar de smalle landweg vormde. Plotseling werd de aandacht van de luisterende vrouw getrokken door vier achter elkaar rijdende vuurrode kleine autootjes. ‘Fiat 500,’ mompelde de vrouw in zichzelf en probeerde weer te luisteren naar de dichteres.

en dan het kraken
het zinken in een lichaam zo
vreemd gelijk aan een put

Er werd geklapt. Werktuigelijk klapte de vrouw mee. Ze herhaalde in zichzelf de eerste regels van het zojuist gehoorde gedicht: ‘Ik liep een appel binnen’, terwijl haar aandacht weer werd getrokken door een, twee, drie, vier, vijf, zes hardgroene kleine Fiatjes, die in colonne langs de smalle weg reden. Ze keek om zich heen, maar zij scheen de enige te zijn die de kleine auto’s had gezien. Iedereen was geabsorbeerd door de verzen. De dichteres las verder:

Plots laat het zand papieren en dozen
los tussen de vogels. Kasten en stoelen trekken hun
schouders op...

Door het verschijnen van nu spierwitte kleine autootjes verloor ze haar aandacht voor het gedicht

en telde ze acht kleine Fiatjes van een vroege jaargang...

Kafka, dacht de vrouw. Kafkaësk. Of nog beter: kafkaiaans!

Ze giechelde zachtjes, hoewel er niets te lachen viel. Haar buurman wendde geërgerd zijn hoofd naar haar, draaide het weer terug richting spreekgestoelte.

Nu reden er zeven roze Fiatjes achter elkaar langs.

Het moet niet veel gekker worden, dacht de vrouw. En hoe vreemd dat zij kennelijk de enige mens in die goedgevulde zaal was die de nog steeds groeiende colonne autootjes zag!

Het voorlezen liep ten einde:

thuis houd ik mijn hand langdurig vast
in mijn hoofd groeit een tak en vertakt

Die regels verstond de vrouw nu heel duidelijk, ze gingen rechtstreeks bij haar naar binnen.

‘In mijn hoofd groeit een tak en vertakt,’ sprak ze de dichteres zachtjes na. ‘Mooi. Heel mooi.’

Er viel een kleine stilte, toen klaterde het enthousiaste applaus. Terwijl de vrouw nog vijf lichtblauwe autootjes telde, wederom schijnbaar door niemand anders in het publiek opgemerkt, klom de dichteres van het spreekgestoelte en liet zich feliciteren met haar voordracht.

Ook de vrouw liep op haar toe. ‘Uw werk doet mij erg aan Kafka denken. Die laatste zin, “in mijn hoofd groeit een tak en vertakt”. Zo vervreemdend. Mooi. Heel mooi. En het begin van het eerste gedicht. Over die appel die u binnenloopt. Helemaal Kafka. Ik ga uw bundel kopen.’

Over de eindeloze hoeveelheid Fiatjes 500 die ze had gezien, sprak ze met niemand. Ze wilde niet het risico lopen dat het hier een ordinaire rally van vintage-Fiatjes betrof. Ze wilde het liever zien als een teken.

De vrouw maakte haar dochter deelgenoot van haar merkwaardige ervaring.

‘Het was zó kafkaësk! Kafkaiaans!’ riep ze enthousiast door de telefoon.

Hoewel de dochter meestal welwillend naar de verhalen van haar moeder luisterde, werd ze nu kribbig.

‘Hou op, moeder!’ bitste ze. ‘En gebruik niet die monsterlijke woorden! Kafkaësk! Minstens zo vreselijk als cabaretesk! Non-woorden. Het is cabaret. Nooit cabaretesk! Dus ook niet kafkaësk! Of nog erger: kafkaiaans! Niet doen!’

‘Maar...’ De moeder zocht beteuterd naar andere, betere woorden om haar dochter duidelijk te maken hoe bijzonder haar belevenis was geweest. ‘Dat is nog niet alles. Na afloop van de voordracht

kwam er een vrouw naar mij toe. Ik kende haar niet. Maar zij beweerde dat we elkaar jaren geleden vele malen bij het kruidenierswinkeltje in het dorp hadden gesproken. “En...” sprak ze, “die familie van die tegelzetter, weet u wat daarmee is gebeurd?” Ik schudde nee. “Die vrouw. Ze was vreemdgegaan. Haar man kwam erachter, kwam thuis, pakte de pook en sloeg haar dood. Toen heeft hij haar in de open haard geduwd!”

De dochter zuchtte. De moeder hoorde het wel. Maar ze moest het toch aan iemand kwijt. ‘Nou, als dit geen Kafka is...’

Nu werd de dochter kwaad. ‘Hou eens op met die rare manier om met alles naar de dooie Kafka te verwijzen. Bij Kafka ging het over heel iets anders. Hij ageerde tegen de bureaucratie. Over stempels zetten zonder noodzaak of rede. En wat jij er allemaal aan ophangt! Dat zijn foute interpretaties!’

De moeder zweeg. Zinloos. Ze kreeg het niet uitgelegd.

Door haar zwijgen voelde de dochter zich schuldig.

‘Ben je nou boos?’ vroeg ze.

‘Nee, niet boos.’

‘Ik kom morgenochtend gezellig koffie bij je drinken.’

‘Goed, kind.’

's Nachts kon de moeder de slaap niet vatten. In het donker lag ze met open ogen en dacht aan 'De gedaanteverwisseling', het verhaal van Kafka dat ze afgelopen week had herlezen. Aan de passage hoe de in een insect veranderde zoon Gregor, door honger en verlangen naar contact gedreven, op zijn wankel insectenpootjes de woonkamer binnenscharrelt. Zijn moeder barstte bij het zien van het deerniswekkend dier, waarin haar zoon was veranderd, in schreeuwen uit: 'O god, o god!' en valt vervolgens, met uitgespreide armen, flauw over de canapé.

'Gregor was nu van zijn moeder afgesloten, die door zijn schuld misschien de dood nabij was. Hij kon niets anders doen dan wachten en, door zelfverwijt en ongerustheid gekweld, begon hij te kruipen, kroop over alles heen, muren, meubels en plafond en viel ten slotte midden op de grote tafel.'

Dan komt de vader thuis.

'Wat is er gebeurd?' zijn zijn eerste woorden.

'Gregor is losgebroken,' antwoordt zijn zuster.

Er begint een waanzinnige slow-motionachtervolging door de vader, waarbij Gregor uitgeput raakt en de vader er in woedende haat toe overgaat een appelbombardement op zijn arme zoon uit te voeren. Een volle fruitschaal laat de vader op zijn kind los. De appel die in Gregors rug drong.

'De plotselinge ongelooflijke pijn die hem vast-

nagelde en in absolute zinsverbijstering deed uitstrekken. De moeder die voor zijn schreiende zusster uit ijlde, hoe zijn moeder naar zijn vader toe liep en hoe onderwijl haar losgemaakte rokken de een na de ander op de grond gleden, en hoe zij struikelend over de rokken op zijn vader toesnelde, en, terwijl zij hem, nu geheel met hem verenigd, omarmde – met de armen om het hoofd van zijn vader – smeekte Gregors leven te sparen.’

Bij iedere herlezing leed ze heviger mee met de pijn van het arme insect, met zijn onvermogen te communiceren met zijn vader, zijn moeder, zijn zusje.

Hele citaten kende de vrouw inmiddels uit haar hoofd.

De vrouw, moeder ook, had in haar jonge jaren Kafka gelezen, zoals iedereen in de jaren vijftig Kafka las. *Het slot* en *Het proces*, dikke boeken die ze braaf doorknaagde. Ze zag *The Trial*, de film met Orson Welles, Jeanne Moreau, Romy Schneider en de neurotische Anthony Perkins, en ze vond hem niet zo goed, zeg maar mislukt. Eén beeld was haar bijgebleven: Perkins, die met Romy op zijn schoot in een kantoor vol chaotische rotzooi van uit elkaar gevallen ordners en dossiers lag...

‘De gedaanteverwisseling’ had ze onthouden, het verhaal dat alle middelbare scholieren vanwege de te overziene lengte voor Duits op hun lijst zetten.

En nu, na zeker vijfenveertig jaar, had ze het herlezen, drie keer.

Kafka. Hoe hij naar de wereld keek. Hoe hij signalen gaf.

Ik moet er eens even uit, dacht de vrouw, een klein *changement de decor*. Dat heb ik hard nodig.

Ze belde haar Engelse vriend.

‘Kom,’ zei hij hartelijk, ‘volgend weekend. Ik boek een voorstelling. We gaan lekker eten. Neem wel die goddelijke chocolaatjes van Van Wely mee. Niet te weinig! Ik sta op het vliegveld!’

Ze kocht drie pond bonbons bij de hofleverancier: ‘Geen melk, alleen bitter.’

Mooie jurk, toiletspullen, de elektrische tandenborstel, de laatste foto’s van de kleinkinderen. Om halfelf moest ze inchecken.

17 december. Het sneeuwde.

De vlucht werd uitgesteld tot halftwee. Daarna tot halfvier. En vervolgens werden alle vluchten gecancelled. Schiphol ging dicht. Heathrow zat al dicht.

Haar koffertje was al ingecheckt. Bij de balie vernam ze dat men haar zou laten weten wanneer ze het terugkreeg.

Ze belde haar vriend.

‘Hier in Engeland zijn ook alle vliegvelden gesloten. Het weerbericht is slecht. Nu ja, jammer van de

chocolaatjes... de schouwburg. En het lekkere eten. Ik laat de fles champagne dicht tot je komt.'

Drie uur wachtte ze in een sneeuwstorm op een taxi. Er heerste ongekende chaos, het verkeer zat muurvast. Eindelijk mocht ze met een invalide man meerijden, een door de gladde sneeuw eindeloos durende tocht. Uitgeput kwam ze thuis, zonder tandenborstel.

Ze ontdooide soep uit de diepvries, dronk thee met een scheut wodka, slikte paracetamol en kroop in bed. Vanuit haar comfortabele stapel kussens keek ze naar de laatste nieuwsuitzending.

'Enorme chaos op Schiphol. Door noodweer in heel Europa is de KLM niet in staat gestrande passagiers hun bagage terug te geven,' sprak de nieuwslezer terwijl achter hem een kolossale stapel koffers werd getoond.

Dit heeft niets met Kafka te maken. Dit is gewoon het rottige leven zelf, dacht ze, voordat ze koortsig insliep.

Ze had een gemene kou gevat. Na een week was ze uitgeziekt. Nu wilde de vrouw toch wel heel erg graag haar kleine handige reiskoffer terug hebben.

Ze belde met de servicedesk van de KLM.

'Hebt u, toen uw vlucht werd gecancelled, geen formulieren met een referentienummer meegekregen? Dan moet u toch eerst naar Schiphol komen,